

I музей вокнамі глядзіць на свет...

Духоўныя скрбы, што стварылі нашы славутыя продкі, над чым і цяпер працуецца сучаснікі ў літаратуре і мастацтве, назапашваюцца, не гінуць. Яны могуць праляжаць незапатрабаванымі і сто гадоў, а потым хтосьці знойдзе — і пачнецца сапраўднае жыццё, перакананы дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Міхail Рыбакоў. Як у санепе Максіма Багдановіча «Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі...», так і тут, у культуры: для «зярнітак», якія ляжаць, трэба знайсці глебу, паліць, і калі людзі іх дагледзяць, яны прарастуць і пачнуть буяць! А мы згадаем, што гэтая «ніва» і ёсьць наша духоўная спадчына. Галоўная ідэя і задача музея — данесці да кожнага павагу: да сябе, да ўсяго беларускага народа, упэўнены дырэктар музея, які выказаў свае думкі, спадзвы і планы падчас гутаркі з карэспандэнтам «ЛіМ».

— Міхайл Леанідавіч, амаль два гады таму вы прыйшлі на пасаду дырэктара Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры з упэўненасцю, што ўстанова павінна стаць пляцоўкай для розных культурных прасектаў. Ці змянілася ваша вачанне музея сёння?

— Як быў перакананы тады, так лічу і цяпер: музей — гэта не шафа. Ён павінен быць месцам, куды хоцацца прыходзіць не толькі на нешта паглядзець, але і цэнтрам, дзе цікава жыць, атрымліваць новую інфармацыю і — далучацца! Мы зрабілі музейнае жыццё адкрытым. Мы зацікаўлены ў тым, каб як мага больш людзей ведалі, што ў нас адбываецца, і самі прыходзілі, становіліся ўдзельнікамі. Цяпер музей гісторыі беларускай літаратуры ўсё больш на слыху, мы прысутнічаем на тэлебачанні, радыё, у сацыяльных сетках, сталі папулярнай літаратурнай пляцоўкай, ці, як раней казалі, «салонам», дзе можна сустэречца з аднадумцамі.

— Штотыдзень у вас адбываюцца презентацыі кніг, фотаэкспазіцій, карцінных выставак. Жыццё вакол установы забруюла! Як удалося зрабіць яго такім насычаным?

— Змянілі падыход да працы і фармат імпрэз. Кожны праект імкнёмся скіраваць у перспектыву, каб ён жыў і развіваўся. Раней выстаўка адкрывалася, яе наведвалі на працягу некаторага часу, а потым яна закрывалася — і ўсё. Цяпер у нас выстаўка — гэта жыццё. Яна не «вісіць», а «працуе».

Напрыклад, на пачатку года прэзентавалі экспазіцыю, прысвечаную Бібліі Васіля Кораня. Падзея пачалася з того, што правялі круглы стол па тэме: Навукоўцы, даследчыкі, музейшчыкі, бібліятэкар, тэлагі выступілі з дакладамі, прысвечанымі дзеянасці Васіля Кораня. Па тых матэрыялах мы ўжо выдалі кнігу. Яна цікава і з навуковага, і з пазнавальнага баку. Тыя, хто выступаў падчас круглага стала, праводзілі экспкурсіі па выстаўцы: кожны распавядáў нешта цікавае па сваім кірунку. Гэта была падзея, якой людзі жылі.

Адпаведны досвед скарысталі і пры арганізацыі наступных выставак. Так было з праектам, прысвечаным стагоддзю «Маладняка» — «На хвалі часу, у плыні жыцця». На адкрыцці выставак навукоўцы і даследчыкі чытали лекцыі. Паслушаць іх можна было не толькі наведальнікам — лекцыі праводзіліся і ў айлайн-рэжыме. Відэа з прэзентацыі назапашваюцца на канале YouTube, і кожны можа здзісці, калі зручна, і атрымаць інфармацыю. Лекцыі «прападаюць» самастойна: імі карыстаюцца і школьнікі, і студэнты, і замежнікі, пры напісанні работ пачалі даваць спасылкі на матэрыялы навукоўцы і даследчыкі.

Некаторыя ідэі нам падказваюць тыя, хто прыходзіць паслухуць экспкурсіі. Так, не раз даводзілася чутъ ад настаўнікаў: маўляў, раней у кожным класе быў партрэты вядомых пісьменнікаў, матэматыкаў, фізікаў, а цяпер такога ў школах няма. Мы загарэліся ідэяй зрабіць праект «Беларуская народная пісьменнікі» — размясцілі выстаўку ў вокнах музея. І цяпер кожны, хто едзе міма, можа заўважыць: з другога паверха на іх глядзяць усе народныя пісьменнікі! Атрымалася, што не толькі ты можаш прыйсці ў музей на нешта паглядзець, але і музей вокнамі глядзіць

Фота Касцяна Пробава.

Mihail Rybakoŭ.

на цябе, на навакольны свет! Калі зразумелі, што гэта спрацоўвае, правялі акцыю «Чытаем народных пісьменнікаў»: штодзень зачытваўся і выкладаўся ў сецівія нейкі ўрывак з твора. Пасля пачалі гэта жа прэзентаваць і часовыя выстаўкі: робім эдымкі і паказваем іх у вокнах. Той, хто праходзіць міма, можа пабачыць не толькі афішу, але і пэўнія фрагменты з таго, што ёсьць у музее. Часам даводзілася назіраць, як людзі спыняюцца, глядзяць на вокны, а потым... заходзяць!

На працягу пэўнага часу на экспазіцыях музея мы рабілі запісы песьні Рамана Арлова, прысвечаных нашым славутым асобам і мясцінам. У яго ўжо напрацоўка на цэлым мюзікі! Ён співаў у Музее беларускага кнігадрукавання ў Полацку песні з будучага мюзікла — прэм'ера адбылася пры падтрымцы нашага музея. На імпрэзе было прэзентавана тое духоўнае, з чаго складаецца літаратура: так, чалавек прасякнуўся веліччу мінулага, натхніўся, напісаў твор, выканаў яго — твор атрымаў жыццё! Назапасіліся творы — матэрыйял для мюзікла! Так і ствараецца літаратура: у жывым часе, на працягу нават невялікага яго адрэзка.

Пасля доўгага рамонту пачаў працаўцаў наш філіял «Беларуская хатка». Як вядома, стагоддзе таму ў ёй збраліся знаныя асобы, дзеячы літаратуры і мастацтва. Мы вырашылі стварыць у парку вакол доміка сцяжынку пісьменнікаў, а ўздоўж яе паставілі «пісьменніцкія» лаўкі. Кожная з іх прысвечана аднаму з пісьменнікаў, якія калісьці былі ў гэтым месцы: Змітраку Бядулю, Максіму Багдановічу, Зосціцы Верас. Калі сядаш на імянную лаўку, а сразу ўзнікае пытанне: а хто такі, да прыкладу, Змітрок Бядуля? Хоцацца знайсці пра яго нешта цікавае...

Нядыўна нам пры падтрымцы Пасольства Беларусі ў Польшчы былі перададзены копіі нот Гедыміна Радкевіча — цяпер яны ў музее. Гэта беларускі кампазітар з вядомага ліцвінскага роду, які падкрэсліваў: «Я — ліцвін!» Ён быў стацкім саветнікам у Расійскай імперыі, адной з найбагацейшых асоб Віленшчыны, пісаў музыку, якая, на думку некаторых піяністаў, была не горшай, а дзесяці можа і лепшай, чым творы Манюшкі і Агінскага! А мы пра гэта нічога не ведалі...

Акрамя таго, у нас прайшлі ўжо дзве канферэнцыі школьнікаў «Беларусь, ты збудаваная з беларускіх слоў!». Калі летася нам хапіла для правядзення мерапрыемства і адной залы, то сёлета працаўвалі ўжо дзве залы з раніцы да вечара: выступаўці прыйшло шмат, іх даклады — пра пісьменнікаў, пра літаратурныя творы, пра сучасныя погляды на культуру, пра гісторычныя мясціны — быўлі на высокім узроўні.

Вучнёўскі форум музея звязаны на сябе ўвагу такіх установоў, як Камітэт па адукцыі Мінскага гарадскога выканавчага камітэта; Мінскі дзяржаўны турысцка-экалагічны цэнтр дзяцей і моладзі; Інстытут літаратуразнаўства імя Янкі Купалы і Інстытут мовазнайства імя Якуба Коласа — філіялы Дзяржаўнай навуковай установы «Цэнтр даследавання беларускай культуры, мовы і літаратуры» Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі; грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі»; Фонд беларускай культуры ды іншых. Абміркоўваем адкрыццё рубрыкі ў «Краязнаўчай газеце» для публікацыі найлепшых дакладаў нашых удзельнікаў.

— Акрамя пералічаных, партнёрамі музея ў многіх праектах выступаюць Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Беларускі

дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, Выдавецкі дом «Звязда», Нацыянальны гісторычны музей ды іншыя ўстановы...

— Так, працуем з рознымі партнёрамі, а нядыўна атрымалі досвед незвычайнага супрацоўніцтва: заручыліся падтрымкай «БелтіпсЭКА» — арганізацыі, якая займаецца зборам і перапрацоўкай макулатуры. Высветлілася, што кнігі, якія трапляюць да іх, не перапрацоўваюць, а складаюць у шафы — мы рэгулярна ўсё праглядаем і выбіраем беларускія выданні. У кожным філіяле арганізавалі букасінг. Калі нас наведаюць суайчыннікі з замежжа, з гэтых збораў мы ў падарунак ім фарміруем бібліятэчкі. Літаратуру ўжо атрымалі беларусы ў Польшчы, Літве, Латвіі, Іспаніі, Італіі, Расіі, цяпер рыхтую падборкі в Украіну і Іарданію.

— Сярод сябраў музея даволі шмат беларусаў замежжа. Да праектаў музея яны далучаюцца дзякуючы таму, што актыўизавалася праца з наведальнікамі праз сецівія?

— Канал на YouTube у нас быў і раней, але амаль не працаўваў. А падчас праекта «Чытаем класіку разам», прысвяченага 90-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Карапкевіча, пры падтрымцы Міністэрства культуры і Белтэлерадыкампаніі давялося яго актыўізаць: цягам двух тыдняў у музей прыходзілі школьнікі, студэнты, міністры, дыпламаты, артысты, дэпутаты і чыталі свой улюбёны ўрывак з твора. Гэта выклікала вялікую цікаўасць і ў краіне, і па-за мяжамі. Выкладвалі ў сецівія запісаныя на экспазіцыі відэа. Дарэчы, высветлілася, што і чыноўнікі, і артысты добра валодаюць мовай! Многія прыходзілі са сваімі кніжкамі. Гэта пацвярджае: наша пісьменства цікавае, ёсьць пісьменнікі, якімі захапляюцца!

Працаўцаў з наведальнікамі праз сецівія — новы від дзеянасці. Пандэмія вымусіла пайсці ў інтэрнэт, і гэта дадало нам віртуальны аўдыторыі, бо далучыліся тყыя, хто ніколі сюды не прыехаў бы: нашы суайчыннікі ў ЗША, Аўстраліі, Вялікабрытаніі ды іншых краінах. Яны ж зацікавіліся музэем праз інтэрнэт, а нас гэта натхніла і надалей рабіць віртуальныя праекты: і лекцыі, і агляды, і ролікі!

— Гэта, у сяве чаргу, можа развіцца ў нешта больш маштабнае?

— Сапрайды! Сёлета мы здымалі дакументальны фільм, прысвячаны Васілю Быкову. У філіяле «Музей-дача Васіля Быкова» працуе Ірына Князева, а яна якраз жонка кінарэжысёра Мікалая Князева, які ў свой час здымалі фільм «Пайсці і не вярнуцца» па творах Быкова. Ірына Князева з мужам ездзілі да розных людзей, якія ведалі Быкову, бралі ў іх інтэрв'ю і здымалі. Рабілі ролікі пра Быкова-аўтаамата! Мала хто ведае, што пісьменнік шмат увагі надаваў сваім аўтамабілям. Цяпер ўсё гэта можна паглядзяць на нашым канале. Акрамя YouTube, актыўна выкарыстоўваем сайт, дзе ёсьць старонкі ўсіх нашых філіялаў, а кожны філіял мае свае старонкі ў сацыяльных сетках. Змяшчаем інфармацыю пра жыццё ў нашых філіялах — людзі ўжо звыклі, што там рэгулярна распавядáеца і пра экспанаты, і пра падзеі.

Акрамя выставачнай дзеянасці пачалі развіваць і сувязь са сродкамі масавай інфармацыі. Частымі гасцімі на нашых мера-прыемствах сталі радыё, тэлебачанне — гэта сведчыць аб цікавасці да нашых праектаў.

— На тое, каб пашырыць адкрытысць музейнай тэрыторыі, каб прыцягнуць да супрацоўніцтва яшчэ больш людзей, і накіраваць праект супрацоўніцтва Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры са штотыднёвікам «ЛіМ»?

— Так, гэта наступны крок. Калі мы пабачылі, што назапасіліся шмат цікавых звестак, што да нас павышаецца ўвага, вырашылі, як добрыя партнёры, зрабіць з «ЛіМам» доўгатэрміновы праект. Раз на месец на працягу года плануем распавядáць пра кожны з нашых філіялаў — акрамя цэнтральнага музея, іх дзяvezia. Будзе падрабязна асвятыцца работа установы, яе заходкі, падзеі, навіны, водгукі пра музэй. Па выніках года, магчыма, выйдзем і на праект кнігі пра нашы літаратурныя музэі, бо кожная старонка аповедаў, кожны новы праект — гэта старт для наступнага.

Гутарыла Яна БУДОВІЧ

Чытачоў «ЛіМ» чакаюць экспурсіі ў кожны з філіялаў Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, а пакуль прапануем самастойна здзейсніць віртуальнае падарожжжа, узбройшыся смартфонам.

Літаратурны музей
Максіма Багдановіча

Літаратурны музей
Петруса Броўкі

Музей-садзіба
Міцкевіча

Беларуская хатка
Францішка Багушэвіча

Хата-музей
Петруса Броўкі

Літаратурны музей
Кузьмы Чарнага